

ВАНДРОЎНІК

Напярэдадні Сусветнага дня турызму адбылася нібыта нічым не прыкметная падзея — у адным месцы ў адзін час прайшлі турыстычны злет педагогаў і Рэспубліканскі злет, прысвечаны 10-годдзю турысцка-спартыўнага саюза. Іх арганізатарамі былі Міністэрства адукацыі (Рэспубліканскі цэнтр турызму і краязнаўства навузна-спартыўнага саюза) і Міністэрства спорту і турызму (турысцка-спартыўнага саюза).

Надвор'е 13 верасня на берагах Іслачы, улюбёным месцы турыстаў усіх часоў і пакаленняў, было самае турысцкае: крыху дажджы, ветру, пахмурна, заход сонца ў 19.31, усход месяца ў 0.40. Самы час для правядзення начнага арыентавання для каманд Х (юбілейнага) злету педагогических работников.

Акурат паміж заходам сонца і ўсходам месяца, фарсаванаўшы Іслач (тэмпэратура вады — вясенская), каманды з усіх абласцей рэспублікі выйшлі на трасу начнага арыентавання. Для неадведчаных: за некалькі гадзін у цёмным лесе трэба знайсці дзесятак палітоў і адзначыць там сваю «камандзіроўку» — для яшчэ і вярнуцца да месца старту раней за іншых. Страт не было, а судзейская калегія пры святле ліхтары зафіксавала: лепшымі былі каманды педагогаў Мінска, Магілёўскай і Мінскай абласцей.

Так завяршыўся першы дзень (ноч) спаборніцтваў.

А цалер — невялічкі экскурс у гісторыю. У 1987 годзе, акурт 13 гадоў назад, у Беларусі пад Мінскам адбыўся першы турыстэі на-таўнікаў і тое, што ў 2001 ён стаў дзесятым — ужо не проста традыцыя, а вынік вялікай работы арганізацый і калектыву Рэспубліканскага цэнтру турызму і краязнаўства навузна-спартыўнага (дырэктар С.С.Мітраховіч). Яны

шматгадоўна адзін за адным не толькі стварылі, але і сумесна з былым Рэспубліканскім саветам па турызме і экскурсіях выхавалі і даць поўную сярэдняю турысцкую адукацыю тысячам педагогаў-турыстаў. Важнасьць пра-вядзення работ адзначылі на адкрытым злёту намеснік міністра адукацыі А.Г.Слука, старшыня Беларускага прафсаюза работні-каў адукацыі і навукі Т.І.Чобата-ва, старшыня Мінскага абласнога камітэта прафсаюзаў педагогаў С.Ф.Сімашэў.

“Цудоўна!” — сказала неад-ведчаным чытач і, не будзе ме-раў. Таму што стаялішча з ар-ганізаванай турысцкай спаборні-цаў лепшым не стала. Чаму? Ад-вечнае пытанне. Няхай на яго ад-кажа сам чытач.

Чым для мяне асабіста зна-малыны гэты злет? Відца, тым, што на адной паліцы мы ўбачылі і арганізатараў Х турысцкага злету педагогических работников С.С.Мітраховіча, дырэктара Рэспубліканскага цэнтру турызму і краязнаўства навузна-спартыўнага мо-

сцётны злет можа стаць кропкай адліку для буйных, прафесійна праведзеных рэспубліканскіх турысцкіх злётаў і спаборніцтваў, таму што рэальна сёння гэта ніко-му зрабіць не па сілах (хацеў бы памыліцца). А калі Міністэрства і Міністэрства, у кон-крэтным выпадку, у кон-крэтным месцы, з свабоднага ж, свае мэты, здолелі аб'яднаць свае намаганні, то ў выніку буд-дучы і яны, і мы — “шырокая ту-рысцкая грамадасць”.

А спаборніцтва тым часам набралі моц, на водных, вета-

гульнях вынік, але перажыванні і там былі нежартоўныя. Адно прадстаўленне каманд пры свят-ле ліхтарыкаў на фоне цёмнага лесу можа многаму навушчы на-шых лепшых беларускіх КВЗш-нікаў, якія выступаюць пры свят-ле “юпіфераў”. І тут не было роўных Мінскай, Гомельскай аб-ласцям і Мінску, хаця не горш “прадстаўляліся” і астатнія.

Без конкурсу аўтарскай і ту-рысцкай песні не абходзіцца ні-водны турысцкі злет, а галоўным суддзёй конкурсу была Аля Баляўская, лаўрат міжнародных конкурсаў. Нікога не пакінулі абыхавымі выступленні Эдуарда Мелера (Віцебск), Таціяны Варановіч (Мінская вобл.), Марыі Якушэвіч (Магілёўская вобл.), ве-тэранаў турызму Уладзіміра За-харына і Аляксандра Крунскага (Мінск), а яшчэ былі “Тата, мама, я — турысцкая сям’я”, конкурс фатаграфій, турысцкага пошуку.

Судзіі нацыянальнай катэгорыі Уладзімір Кандрацэў (Мінск), Ігар Кірылаў (Шклоў), Аляксан-др Карпіў (Гродна), Мікалай Ко-жанюк (Мінск), Лідыя Лукіч (Мінск), Уладзімір Захарын (Мінск), Дамітрый Доўнар (Мінск), Вольга Дамічова (Мінск) і інш., як заўсёды, пака-залі свой высокі прафесіяналізм. Уроўне і кампетэнтнасць. Усе гэтыя людзі на працягу многіх гадоў арганізавалі і будуць ар-ганізавалі турысцкія спаборніц-твы і злеты для дзяцей і дзя-цінаў і для дарослых, пры лобым надвор’і і лобым раскладзе. Хіба гэта не адказ нашым міністэр-ствам, што трэба рабіць далей?

Агульнае ўзнагароджанне ка-манд абодвух злётаў прайшло прыгожа, годна. Усе гэта ўсё-ляе надзею на будучыню.

Валерыі АНОСАЎ, судзія нацыянальнай катэгорыі, намеснік галоўнага судзіі абодвух злётаў

27 верасня — Сусветны дзень турызму

Пад сілу толькі прафесіяналам

Заўсёды быў упэўнены і да-тэнь прытрымліваўся меркаван-ня, што людзі, іх пазіцыя, прафес-іяналізм дастаюць рабцаў у ла-дзку, ужо і не маючымае. Бо апош-ня 10 гадоў праводзіць турысцкія спаборніцтвы ўсе чужы і чужы. Поўнаду змянілася структура самадзейнага і спартыўнага ту-рызму — з’явіліся Міністэрства і турызму, турысцка-спартыўны саюз, грамадскае аб’яднанне спартыўнага турызму, аб’яднанне ветэранаў турызму і альпінізму, цудоўным арганіза-тарам многіх турысцкіх пачынан-няў стала газета “Турызм і адлі-чынак”, умяшчалі свае пазіцыі вытворцы і рэалізатары турыс-цкага рыштунку “Турыст”, “Тур-лан” і інш., у многіх ВНУ адкры-ліся кафедры і курсы турарганіза-тараў.

І В.П.Максіменку, прэзі-дэнта турысцка-спартыўнага са-юза і арганізатара рэспублікан-скага злету турыстаў, прысвеча-нага 10-годдзю турысцка-спар-тыўнага саюза.

Яны былі і арганізатарамі, і галоўнымі суддзямі розных, а ў прыватнасці — адзінага, турысцка-га злету. Заплячыма кожнага з ка-манды судзіяў злету ёсць вопыт правядзення злётаў турыстаў саюз, грамадскае аб’яднанне спартыўнага турызму, аб’яднанне ветэранаў турызму і альпінізму, цудоўным арганіза-тарам многіх турысцкіх пачынан-няў стала газета “Турызм і адлі-чынак”, умяшчалі свае пазіцыі вытворцы і рэалізатары турыс-цкага рыштунку “Турыст”, “Тур-лан” і інш., у многіх ВНУ адкры-ліся кафедры і курсы турарганіза-тараў.

горных дыстанцыях поплеч вы-ступалі педагогі і проста турысты. У каманды ролікаў і пачыравалі над спецыяльным газетам “Будні злету”, творчыя групы рыхтавалі прадстаўленне ўдзельніц злету, аўтары і выканаўцы прадводзілі ролікаў перад конкурсам песні, народ пастаняна тоўпіўся ля выставы. Судзейская калегія кругласутачна адзначала дыстан-цыі, мянула, лічыла, акругляла, адмавала, дадавала... І вось, на-рэшце, вызначыліся пераможцы: педагогі і каманды Віцебскай і Ма-гілёўскай абласцей і Мінска (удзельнікі гэтых каманд выка-налі нарматыўны кандыдату ў май-стры спорту).

Гаворачы пра турзлет, нельга не сказаць пра конкурсную пра-граму, якую не адзіныя ачкі, ні секунды, але без якой і злет — не злет. Няхай яна не ўплывала на

Экспедыцыя

Падарожжа “бабранят”

Экалагічная экспедыцыя “Дзеці зямлі” стартвала летам ад Ба-бруйскага дзіцяча-юнацкага цэнтру “Бабраня” ў дзесяты раз. Кіраўнікі экспедыцыі Святлана Максімовіч і Лідыя Паляк атрымалі палаткі, спальныя мяшкі і прадукты. Дзве групы дзяцей — амаль сорак чалавек — высадзіліся на беразе Барозны. Пачалося нількае жывяч пад адкрытым небам.

Верам у розныя бакі накіроўваліся групы — апытанне насель-ніцтва, візуальнае назіранне, падлік раслін, стан возера і колькасць забруджванняў. Сабраныя матэрыялы сістэматызуюцца ў папках экалагічных назіранняў, і працэс, які адбываецца ў Магілёўскай вобласці, будзе падвержаны неабвержным фактам.

На экспедыцыяны турысцкія мерапрыемствы адгукаецца непа-седына школьнае волонцтва, акой песня ў рамках педагогічных пра-ваў. Яны па-свойму карытуюць нормы паходні, адносіны паміж сабой і выкладчыкам. З гэтых дзяцей вырастаюць падарожныя, спартсмены, лідэры.

На Захадзе даўно адназначана сістэма пошуку і выхавання лідэраў. Англічане ў стогодніх каланіяльных войнах метадам спроб і па-малка вызначылі, што ў лобым чалавечым якасцях лідэраў — не больш як пяць пратэнтаў. Калі ў канцлагеры выявілі гэтых людзей і ізалявалі — канцлагер можна не ахоўваць. Ніхто не ўдзяч і не па-дыме паўстання.

У мяні зухавата курыць у школьным туалете, прапуская урокі ці быць выдатнікам — непатрэбна ў умовах экспедыцыі. Маленкія грамадзянін свядомасць сябе не ў піжаме, а ва ўмяні не баяцца ў цёмным лесе, раскладзі агонь, паставіць палатку, арыентавацца ў незнаёмым месцы, гатаваць ежу, збіраць ягады і грыбы.

Магу прывесці паказальны прыклад. У групу прыйшоў рослы хлопчак Віктар. Сын уплывовых бацькоў, фізічна развіты, заха-пляўся барабёй і музыкой, увесё ў сабе, самадэятэўнасці і самаўпэўненні. Мы трылісям у жорстка халодны дождж, блукаем у балоце, акого няма на карце, прабіраемся праз мокрую зарасці і ў прылемеж выходзім на сухое. Трэба павесці гарачага, абсушыцца і адпачыць у цёлым спальніку.

Рослы, дужы Віктар — зусім дзіця ў лесе. Не ўмее знайсці сухія дрэвы, раскладзі агонь, высушыць уласныя шкарпэткі і чаравікі, у дадатак да ўсяго гэтага згубіў у балоце палатку. Абалонка гонару зліцця з хлопчыкам у адзін момант. А праз дзесяць дні паходу гэта было ўжо іншае дзіця, што з задавальненнем пацвердзіла і яго мама.

Аўтар гэтых радкоў — па прафесіі журналіст, па захапленні — вандруйнік, і ў часы танных чыгуначных білетаў працягнуў на бай-дары, праехаў на веласіпедзе і прайшоў пешшу самыя цяжкія мейсцы былога Саюза. Не адзін раз быў сведкам і ўдзельнікам экспе-дыцыі “Дзеці зямлі”.

Самадзейны турызм савецкага часу мараўна і наўхільна памірае. Яшчэ існуюць маршрутнае камісіі, раскладзеныя гітоўнасці групы да паходу, падводзяць вынікі і прасуджваюць разрады. Старэйшы ў Бабруйскі турысцкі клуб “Мерыдзіан” вылазку ў лешчынае часу да дваццаці груп у год. Цяпер — адну, у лешчым выпадку — дзве. Каб выйсці, на пляжыю клубу арганізавалі практычны турштунку і вярба-жувельныя рэчы з каменю. Няблага ўладжваліся, але цяпер гэта — не гаюльня.

Штогод скарачаецца колькасць дзіцячых лешчак. Не па кішні вытворцам утрымліваць такіх структур. Рана ці позна лешчкі за-чыніцца. Зезд аднаго дзіцяці на дваццаць дзён у лешчкі палнага кампаната кудысь дзевяце тысяч. На гэтыя грошы можна спакойна звазіць на тыдзень групы дзяцей у Беларусьскую пуніу і вярнуцца. Рынчкіны абшчэны адліч. Гэтыя грошы ў зарплату — і вазіце дзіця куды заўгодна. Наші месцевыя вопыт падказвае, што грошы буд-дучі невадомка калі, а лешчкі паміраюць цяпер.

Давайце паверым, што грошы дадуць, але гэта будзе не адразу. Абавязкова пра некалькі гадоў наступіць “нулявы варыянт”, калі праблема волонцтва часу дзяцей у лешчкі перыяд будзе найбольш вос-трай.

Да такога развіцця падзей трэба рыхтавацца пшколе і бацькам. Падрыхтаваны да “нулявога варыянта” аддзелы адукацыі ўсіх ўзроўняў, якія маюць у іштэце дзіцяча-юнацкія гінтры турызму і краязнаўства. У Бабруйску гэта — “Бабраня” і “Вандруйнік”. У гэ-тых структурах — вопытныя кадры інструктараў, напрадаваны вя-лікі вопыт правядзення паходаў, лешчак, экскурсій. Летас “Ба-браня” сабраў у лесе каманды наштаўнікаў усіх школ і даў ім магчы-мае вучэнца і спаборніцтва на турысцкай паласе пераход. Калі зноўдуч грошы, а гэта вельмі няпроста, збярэцця яшчэ раз.

Першы крок у засваенні турысцкай азбукі зроблены. Частка вы-кладчыкаў гатова праводзіць летам не сумую школьную практыку, а пшвесці дзяцей у захапляльны падарожжа. Турысцкія клубы, якія спылілі работу з дзецьмі, трэба перааданачыць, аддзель адукацыі. Голад па пшчы, які ашчэліваюцца, — у гуртоў вясніны.

Апошнім этапам бабруйскай экспедыцыі быў тыдзень адпачы-нак на Браслаўскіх азёрах. Першая думка, калі ўваходзіць у цёплую ваду, — Юрмала. Цвёрдае пшчынае дно, ласкавы накат хваў, тры-валы пах сасоніку.

Цяпер пра набаледае — інструктараў турызму. Падчас экспе-дыцыі, паходу, археалагічных раскопак у памячнікам — да дваццаці дзяцей. Двое дарослых з’яўляюцца выхавальнікам, да-ктарам, выратавальнікам, аховай, кухарам, і яшчэ — прашма спраў на 24 гадзіны ў суткі. Пашля тыдзеньнага адпачынку так стаміліся 3-4 трыгоў за дзяцей, што для аднаўлення патрабуецца часу не менш. Бухгалтэрыя, які і павіна, стовіць восем гадзін — больш не дазваляе працоўнае заканадаўства. Інструктар аказваецца ў стано-вішчы раба ўласнай спецыяльнасці. Факт — неадпучальны, які патрабуе выправлення. На школьнай вытворчасці рабочы атрымлівае малако і права на скарачаны працоўны стаж.

Калі быць прыкніпчавым, як бухгалтэрыя, — у пшч гадзін сеў на спадарожную машыну — і паехаў дадому. Рабочы са скончыўся. Чым такое небяспечна — тлумачыць не трэба!

Канстанцін СЯРДЗЮК.

НА ЗДЫМКУ: пад гукі гітары на прывале забываюцца цяжкія дзённага пераходу.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
“Беларускі зялёны крыж”

Другі адкрыты экалагічны турнір

Турнір праводзіцца сярод вучняў 9-11 класаў. Камандныя спаборніцтвы для ўсіх. Унікаль-ная магчымасць: фізік змагаецца з гісторыкам, хімік — з філалагам.

Турнір будзе праводзіць 16-18 лістапада 2001 г. у Мазыры. Заяўкі на ўдзел у турніры пры-маюцца да 20 кастрычніка 2001 г. Аркамітэт працуе на адрасе: 220801, г.Мінск, вул. Кас-трэвіцкая, дом 16, корпус 5, накой 511. Кантактыны тэлефон: (017) 227-57-80; e-mail: greencross@open.by.

Што ад Вас патрабуецца:

1. Сабраць каманду з 4-6 аднадумцаў і знайсці сабе кіраўніка.
2. Падць заяўку да 20 кастрычніка на ўдзел у турніры на адрас аркамітэта або па тэлефоне.
3. Выбраць не менш як 6 з 9 прапанаваных ніжэй задач.
4. Падрыхтаваць дзесяціхвілінны даклад па кожнай з выбраных задач, а таксама быць гатовымі да рогнавання і апавяртання пытанняў каманд супернікаў.

Заданні да экалагічнага турніру

1. “Жывая” і “мёртвая” вада.

У некаторых часопісах гаворыцца пра тое, што пры электрыфікацыі атрымліваецца вада “жывая” і “мёртвая”. Ці так гэта на самай справе? Даследуйце ўласцівасці такой вады. На чым заснаваны меркаванні пра “жывую” і “мёртвую” ваду?

2. Апрашчальнік.

У паўднёвых краінах даўно сур’ёзна стаіць праблема з атрыманням прэснай вады. Сёння ў многіх еўрапейскіх краінах, у тым ліку і ў Бе-ларусі, пачынае адчувацца недахоп чыстай вады. Прапануйце метады апрашчальны салёных вод. Наколькі эфектыўная прапанаваная Вамі тэхналогія?

3. Шумы.

Шум. Наносіць ён шкоду або прыносіць ка-рысць? Як гарадскія шумы ўплываюць на здо-роўе і настрой чалавека? Ці можна кіраваць шу-мамі? Як?

Даследуйце ўплыў розных шумоў у вайшай школе і дома на вашу пашыюнасць.

4. Рачныя задачы.

Даследуйце працэс асядання ў вадзе розных суспензій. (Напрыклад, крэйда, вытворчыя і бытавыя адыходы).

Ацаніце час адстойвання вады ў ачышчаль-ным прыстававанні.

На якой адлегласці адбываецца самаачыс-тка ракі? Ад чаго яшчэ (акрамя хуткасці ася-дання) гэта залежыць?

5. Плейкі на вадзе.

Даследуйце ўласцівасці нафтавых, бензіна-вых і масліных плевак на паверхні вады.

• хуткасць распаўсювання плямы;

• магчымая таўшчыня;

• час выпарвання або асядання на дно;

• спосабы знішчэння;

6. Утылізацыя адыходаў.

Прапануйце і распрацуйце метады ўтыліза-цыі наступных адыходаў: тканіны (рызе), цы-гла, шкло, пластыка, пластык (бутэлі), гума (шыны).

7. Парадоксы клімату.

Увосень, пасля халодных дажджлівых дзён надыходзіць “бабіна лета”. Вясной у перыяд пшвешчэння сядоў бывае пахаладаванне, часам да за-маразкаў. Якія прычыны гэтых з’яў? Ці ўплыва-вае дзейнасць чалавека на гэтыя з’явы?

8. Мыйныя сродкі.

Патэлебачанні паштання перадаюць рэкла-му мыйных сродкаў. Кожная фірма хваліць сваю прадукцыю. Як выбраць?

Даследуйце і параўнайце ўласцівасці мый-ных сродкаў.

• Растваральнасць розных рэчываў.

• Залежнасць паверхневай напільнасці ад кан-цэнтрацыі раствору.

• Іншыя параметры.

9. Камп’ютэра.

Камп’ютэры трывала ўвайшлі ў побыт су-часнага чалавека. Прагрэс — няўхільна. Аднак лобныя новаўвядзенні нясуць і неспрадчаныя праблемы. Такая даніна прагрэсу. Прааналі-зуйце, што можа страціць чалавек, які праб-лемы і небяспекі чакаюць яго на шляху гла-бальнай камп’ютэрызацыі.

Ягоная радасць — дарога. Парывае сядло, шаргаюць аб асфальт веласпедынае накірышкі, маланкамі жываюць сустрачныя аўтамабілі, мільгаюць і застаюцца заду ба-сконцыя дарожныя знакі, ступы, дрэвы, людзі, вёскі, гарады і краіны...

Ягоная ішчасце — дарога. Наперадзе — ягоная выхаван-цы. Такія ж, як ён. Вандруйнікі, падарожныя, “валацугі”. І для кожнага з іх ішчасце — дарога... Але ён — у адказе за ўсіх іх і за іхню дарогу...

Ягоная мара — дарога. Усё тая ж дарога, поўная неча-капанасці і адкрыццяў, загадак і неспадзёвак. Тая, якая пры-лядзе іх туды, дзе яны нічэ не былі. Скажам, у Амстэрдам. Але верне потым іх у родную Гайну. Яго, кіраўніка школь-нага турыстычнага клуба “Валошка” Гаенскай сярэдняй школы Лагойскага раёна Віктара Сяргеевіча Дубко, і яго-ных выхаванцаў. Верне, каб яны зноў маглі марыць пра но-вую Дарогу...

Ехаць на веласпедзе можна і выпусціць руль з рук. Гэта, “без рук”, уявіць іх перамож-на ў тору, звычайна фінішуе прафесійныя гонішчы-веласпедысты. Гэта, частаком забавляюцца мінскія дзеці-гара-зы. На роўнай тратуарнай дарож-цы. Не ведаючы і не здагадаю-чыся, што нельга, усёго за 50 кі-ламетраў ад іх, на Лагойшчыне, у вёсцы Гайна, жывуць іхны ад-нагоды, веласпеды для якіх — не большыя менш як сродак пазнан-ня сабе і свету, і выпусціць руль з рук яны проста не маюць права — калі ўжо наважыліся ісці ўслед за сваім наштаўнікам, за ўсё новым і новым уражаннем...

Хто ведае, ці сеў бы наогул калі-небудзь за руль сам Віктар Дубко і ці захапіўся б ён усур’ёз велатурызмам, калі б за плячымі ў яго не была звычайная савецкая гарадская (мінская) школа. Шко-ла з рашнішчы і лінейнымі, уро-камі і перапынкамі, спыткамі і падручнікам, з адным і тым жа панельным пейзажам за вакном ды яшчэ іхнае толькі дзяжурны “пшчодым” у музей і з’езда РСДРП. Школа “без рук”.

Дарогі і людзі

таві — і ўсе праблемы з начле-гам. Восенню ці вясной цяжкі: і халодна бывае, і дождж, і халодна... Просім прыгукнуць у школу. І вось як у вясковую напшчаш, дык адтуль абавязкова адка-з прыйдзе, як у гарадскую — не

хацелі там пакінуць, а яны тут жа: “А пачаваць?” І, ад’яджаючы, мы чулі добрыя словы: “Прыязджайце яшчэ, вам заўсёды месца будзе”.

Нашы дзеці — гэта асобная гаворка. Адно з маіх самых вя-лікіх задавальненняў — бачыць, як яны становяцца ўсё больш са-мастойнымі, годнымі. Узяць, тую ж дысцыпліну на дарогах. У іх як камп’ютэр ужо ў галаве: па-варот паказаў, абавязкова па-лядзеў — машына спераду, ма-шына заду — так, свабодна, усё, пасхалі... Хочацца, каб ва ўсім яны прыстойнымі былі, каб ва ўсім культуры была. Ну, дык вось і ездзім, каб на тых жа літоўцаў паглядзець, паравнаць, культу-ру...

А гаюльня ж — дзеці самі хочунь уведзлі ўсё! Я чалавек гарадскі, і таму для мяне нават дзіўна было: як гэта — вясковыя дзеці і такія дысцыпліны? Памя-таю, ездзілі першы раз у Віль-нос. Я гэтак боязна запытаў іх: “Ну, што, дзеці, можа, сходам на арган?” — “Ну, сходам!” І вось адлі хлопцы ўжо выраіс, еніцлер дарослы мужчына, але да гэтага

часу памятае той канцэрт. І хто яго ведае, ці пачуе ён арган яшчэ калі-небудзь? Дарэчы, праз які дзесятак гадоў будз падабныя вы-пусцы ў Полацку, але я з такімі ўжо гарэзмі выправіўся! І вось душою, вёсці іх на той арган ці не вёсці. Не павёў, а цяпер шка-дую...

Дык вось гэта, мусіць, першы момант — культаўны. А другі — і гэтым дужа гарнаўся — вельмі ж самастойны становяцца дзеці дзяжурны вандрукам, зольныя сам прымаць раішні, не кажуць ужо пра тэка рэчы, як вогнішча раскласці ці кашу за-варыць, ці што зашыць. Мне часам настаўнікі гавораць: “Вашы хлопцы перапісвалі нават тых дзеўчат, якія на “кулінарыю” хо-дзяць...”

А з якой адназначна рышту-кца яны да сама паходу! Самі разуменьне, што ў вандруку трэ-ба сядома выпраўляцца, ведаю-чы, куды ідзці, — дык энтыла педэа “Архітэктурна Беларусі” да дзірач зашмалывалі! Яны, мае “турысты”, зрэшты, і з’яў-ляюцца адзінымі яе чытачамі ў школе.

Выпускнікі нашы не губля-юцца, у многіх з іх таксама вялі-кая плынь з турызмам, у нас ёсць нават “каста” такая — “бабулі і дзядулі гаенскага турызму”. Вось каб яшчэ “коркі” зрабіць, так бы мовіць, афіцыйны пас-ведчанні...

...А запавяная мара Віктара Сяргеевіча, які ён прызнаўся мне напрыжыны нашай гутаркі, са-праўды — з’ездзіць разам з дзець-мі ў Амстэрдам. Каб яны ўбачы-лі, як літаральна ўвёс гэты ме-гаполіс ездзіць на веласпедках. Як павяжаюць адно аднаго вадзі-целі аўтамабіляў і веласяматараў. І як шпануюць свой горад адны і другія... Урэшце, пабывалі ж ужо ў Варшаве, дзе веласпеды — гэта толькі шмат. Аб’ездзілі ўсю Бе-ларусь, дзе безбаронныя веласп-едысты могуць і засяліць фара-мы, і падарэць. Дальбог, заста-ся пабываць там, дзе ровар — норма, лад жыцця... Дык жа, як кажуць, у гэтых выпадках: доб-рай дарогі! У Амстэрдам!

